

Список використаних джерел

1. Закон України «Про вищу освіту» №1556–VII [Електронний ресурс] / ВРУ. – 01.07.2014. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
2. 5 необхідних кроків для проведення реформи [Електронний ресурс] / Децентралізація влади. – Режим доступу: http://decentralization.gov.ua/5_steps
3. Баштанник В. В. Трансформація державного управління в контексті європейських інтеграційних процесів: монографія / В. В. Баштанник; Нац. акад. держ. упр. при Президенті України, Дніпропетр. регіон. ін-т держ. упр. – Д.: ДРІДУ НАДУ, 2010. – 389 с.
4. Ватуля Ю. Сучасні теорії та моделі державного управління у західній науці і практиці та Україна [Електронний ресурс] / Ю. Ватуля. – Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ardup/2010_1/2_90-99.pdf
5. Кравченко С. О. Державно-управлінські реформи: теоретико-методологічне обґрунтування та напрями впровадження: [монографія] / С. О. Кравченко. – К.: НАДУ, 2008. – 296 с.
6. Мищенко А. Б. Політична довіра у легітиміційних процесах суспільного інформаційного розвитку / А. Б. Мищенко // Український інформаційний простір: Науковий журнал Інституту журналістики і міжнародних відносин Київського національного університету культури і мистецтв / Гол. редактор М. С. Тимошик. – Число 1. – У 2-х ч. – Ч.2. – К.: КНУКІМ, 2013. – С.63–67.
7. Общественно-политические настроения населения Украины. Блок 1: Политика, рейтинги [Електронний ресурс] / Інститут Горшеніна. – 23.02.2016. – Режим доступу: http://institute.gorshenin.ua/programs/researches/2652_obshchestvennopoliticheskie.htm
8. Реформи в Україні: громадська думка населення [Електронний ресурс] / Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва. – 2015. – Режим доступу: <http://www.dif.org.ua/ua/polls/2015a/reformi-v-elennija.htm>
9. Школа реформ: 7 уроков Кахи Бендукидзе [Електронний ресурс] / Ліга.нет. – 01.12.2015. – Режим доступу: http://www.liga.net/opinion/260263_shkola-reform-7-urokov-kakhi-bendukidze.htm

References

1. Zakon Ukrainy «Pro vyshchu osvitu» №1556–VII [Elektronnyy resurs] / VRU. – 01.07.2014. – Rezhym dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
2. 5 neobkhdnykh krokiv dlya provedennya reformy [Elektronnyy resurs] / Detsentralizatsiya vlady. – Rezhym dostupu: http://decentralization.gov.ua/5_steps
3. Bashtannyk V. V. Transformatsiya derzhavnoho upravlinnya v konteksti yevropeys'kykh intehratsiynykh protsesiv: monohrafiya / V. V. Bashtannyk; Nats. akad. derzh. upr. pry Prezydentovi Ukrainy, Dnipropetr. rehion. in-t derzh. upr. – D.: DRIDU NADU, 2010. – 389 s.
4. Vatulya Yu. Suchasni teoriyi ta modeli derzhavnoho upravlinnya u zakhidniy nauksi i praktysi ta Ukrainy [Elektronnyy resurs] / Yu. Vatulya. – Rezhym dostupu: www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ardup/2010_1/2_90-99.pdf
5. Kravchenko S. O. Derzhavno-upravlins'ki reformy: teoretyko-metodolohichne obgruntuvannya ta napryamy vprovadzhenya: [monohrafiya] / S. O. Kravchenko. – K.: NADU, 2008. – 296 s.
6. Mishchenko A. B. Politychna dovira u lehitymatsiynykh protsesakh suspil'noho informatsiynoho rozvytku / A. B. Mishchenko // Ukrainys'kyi informatsiynyyi prostor: Naukovyy zhurnal Instytutu zhurnalistyky i mizhnarodnykh vidnosyn Kyyyiv'koho natsional'noho universytetu kul'tury i mystetstv / Hol. redaktor M. S. Tymoshyk. – Chyso 1. – U 2-kh ch. – Ch.2. – K.: KNUKIM, 2013. – S.63–67.
7. Obshhestvenno-politicheskie nastroyeniya naseleniya Ukrainy. Blok 1: Politika, rejtingi [Elektronnyy resurs] / Instytut Horsheniina. – 23.02.2016. – Rezhym dostupu: http://institute.gorshenin.ua/programs/researches/2652_obshchestvennopoliticheskie.htm
8. Reformy v Ukraini: hromadns'ka dumka naselennya [Elektronnyy resurs] / Fond «Demokratychni initsiatyvy» imeni I'ka Kucheriva. – 2015. – Rezhym dostupu: <http://www.dif.org.ua/ua/polls/2015a/reformi-v-elennija.htm>
9. Shkola reform: 7 urokov Kakhy Bendukydzhe [Elektronnyy resurs] / Liha.net. – 01.12.2015. – Rezhym dostupu: http://www.liga.net/opinion/260263_shkola-reform-7-urokov-kakhi-bendukidze.htm

Mishchenko A. B., PhD in Political Science, Associated Professor Department of International Relations, Faculty of Journalism and International Relations, Kyiv National University of Culture and Arts (Ukraine, Kyiv), mishchenko.ab@gmail.com

Public trust as guarantee of reforms in the transition period Ukraine

Transforming the state involves systematic changes in the socio-political, cultural, financial and economic spheres. The main purpose of the article is to analyze the influence of public trust in the institutions of power in certain periods of operation. Using comparative and statistical methods helped detect a significant difference between the level of public support for government action on reforms, depending on the period and duration of stay in primary positions in the country, representatives of one ideology, party, political group. This article describes the main factors and challenges that define the importance of implementing systemic reforms in Ukraine. A key aspect in the implementation of structural changes is the duration and uniformity of office of a political group and the level of public confidence to the basic institutions of government

Keywords: state transition, trust, international community, reform, transformation.

Мищенко А. Б., кандидат политических наук, доцент кафедры международных отношений, Факультет журналистики и международных отношений, Киевский национальный университет культуры и искусств (Украина, Киев), mishchenko.ab@gmail.com

Общественное доверие как гарантия проведения реформ в период трансформации Украины

Трансформация государства предусматривает проведение системных изменений в социально-политической, культурной и финансово-экономической сферах. Главной целью статьи является анализ влияния уровня доверия граждан к институтам власти в определенные периоды ее функционирования. При использовании сравнительного и статистического методов удалось выявить существенное отличие уровня поддержки гражданами действий власти по проведению реформ в зависимости от периода и длительности его пребывания на ключевых должностях в стране представителей одной идеологии, партии, политической группы. В статье рассматриваются основные факторы и вызовы, которые определяют важность внедрения системных реформ в Украине как страны переходного типа от авторитаризма к демократии. Было определено, что ключевым аспектом во внедрении структурных изменений является период пребывания в должности определенной политической силы или партии, ее однородность или умение консолидироваться с опосредованными конкурентами, и уровень доверия граждан к основным институтам власти.

Ключевые слова: государство переходного типа, доверие, международное сообщество, реформа, трансформация.

* * *

УДК 327.7

Нагорна М. М.,
аспірантка кафедри політології і державного управління, ДВНЗ «Ужгородський національний університет» (Україна, Ужгород), mixasjka@mail.ru

Вплив європеїзації на реформування системи публічного адміністрування та місцевого самоврядування постсоціалістичних країн: уроки для України

Аналізується вплив процесу європеїзації на систему публічного адміністрування та становлення і розвитку місцевого самоврядування постсоціалістичних країн ЦС, які стали членами ЄС. У відповідності до системних особливостей об'єкта та предмета дослідження основними науковими методами, що використовувалися, були історичний, формально-юридичний та порівняльний. На основі названих методів нам вдалося проаналізувати передступний досвід постсоціалістичних країн ЦС на шляху до вступу в ЄС. Європейська інтеграція позитивно вплинула на розвиток місцевої демократії. Доказом цьому є прагнення країн-кандидатів ЄС після розпаду комуністичного режиму взяти європейський курс у формуванні як зовнішньої, так і внутрішньої політики, зокрема адміністративної. Без перебільшень такий досвід є надзвичайно актуальним та корисним для України, адже його вивчення сприяє реалізації стратегічних завдань адміністративної реформи, яка має на меті створення такої системи державного управління, що забезпечить становлення України як високорозвиненої, правової, цивілізованої європейської держави.

Ключові слова: Європейський Союз, європеїзація, європейська інтеграція, посткомуністичні країни, політика адміністративної обумовленості.

Проблематика європеїзації посткомуністичних країн Центральної та Східної Європи (ЦС) вже не одне десятиліття знаходиться на дослідницькому порядку денному учених, які завдяки розширенню

ЄС на посткомуністичний простір мають можливість аналізувати процес європейської інтеграції як країн-кандидатів, так і країн, що стали членами ЄС в 2004–2007 рр. Так як європеїзація посткомуністичних країн ЦСЄ не завершується одним набуттям членства в ЄС, вона потребує детального наукового осмислення, адже даний процес дає величезний обсяг емпіричного матеріалу. Науковці спостерігають і цікавляться роллю, яку ЄС відіграв в обумовленні політичних та соціально-економічних змін, які відбулися в країнах-кандидатах в процесі інтеграції в ЄС, а також життєздатністю політичних та економічних систем країн, які вже стали членами ЄС.

Загальновідомо, що країни, які у своїй зовнішньополітичній стратегії обирають євроінтеграційний курс, тобто стають на шлях європейської інтеграції, підлягають «критерію відповідності» певним вимогам, які висуває ЄС. Останнім часом для дослідників європейської інтеграції дуже популярною стала концепція європеїзації, яка, незважаючи на існуючі теоретичні розбіжності стосовно того, що власне вважати європеїзацією, звідки вона походить та як впливає на політичну систему й суспільне життя, застосовується переважно для осмислення та аналізу змін у внутрішній політиці тієї чи іншої держави, що спричинені процесом європейської інтеграції [17, с. 45].

Однак, у своєму дослідженні ми будемо акцентувати нашу увагу саме на аналізі змін у системі публічного адміністрування та розвитку місцевого самоврядування країн, що стали на шлях європейської інтеграції.

Європейська інтеграція посткомуністичних країн ЦСЄ, зокрема досвід нових держав-членів ЄС, накопичений ними як на етапі підготовки до вступу, так і після набуття членства в ЄС, є не тільки надзвичайно цікавим з погляду наукового осмислення сучасних трансформаційних процесів в Європі, а й практично корисним для європейських країн, зовнішньополітичним пріоритетом яких є вступ в Європейський Союз. Для України, як посткомуністичної країни, що з кінця 90-х років реалізовує національну стратегію європейської інтеграції, цей досвід також набуває виразного практичного виміру, оскільки його аналіз і вивчення дає можливість уникнути помилок попередників, запозичити перевірені часом інструменти та механізми виконання критеріїв вступу, скоротити в часі ряд важливих реформ. Урешті-решт, успішна європейська інтеграція посткомуністичних країн є вагомим аргументом на користь суттєвої активізації цього курсу в Україні, прискорення необхідних для його реалізації реформ, а також дає необхідні орієнтири для успішного проведення адміністративної реформи та процесу демократизації загалом [17, с. 12].

Метою нашого дослідження є аналіз впливу європеїзації на систему публічного адміністрування та розвитку місцевого самоврядування в країнах ЦСЄ.

Предметом дослідження є система публічного адміністрування та місцевого самоврядування постсоціалістичних країн.

Об'єктом дослідження є вплив європеїзації на систему публічного адміністрування та місцевого самоврядування постсоціалістичних країн.

Варто відмітити, що після наймасштабнішого в історії ЄС розширення на Схід, дослідження процесу європеїзації посткомуністичних країн набуло широкої популярності серед дослідників як європейських та американських, так і серед вітчизняних. Серед вітчизняних наукових

розвідок варто виділити дослідження творчих колективів під керівництвом І. А. Грицяка [9] (кафедра європейської інтеграції НАДУ) та Л. Л. Прокопенка [18] (кафедра права та європейської інтеграції ДРІДУ НАДУ), які здійснюються в межах комплексного наукового проекту Національної академії державного управління при Президентові України «Державне управління та місцеве самоврядування», відповідно в Києві та Дніпропетровську. На особливу увагу заслуговують дослідження європейського врядування ряду інших вітчизняних науковців, зокрема В. Баштанника [19], В. Стрельцова, І. Грицяка [9; 10], М. Лахижі, І. Озимок, О. Оржель, А. Колодій, Т. Пустовіт [19], Л. Прокопенка [13], О. Рудіка [20], Н. Шаповалової та ін. Серед зарубіжних науковців варто виділити роботи Л. Андонової, М. Вахудої, Х. Граббе, Б. Колер-Кох, Б. Ліпперт, У. Седелмаєра, Г. Умба, Ф. Шиммельфенніга та ін.

Однак, попри зростаючу загальну кількість наукових праць з питань європейської інтеграції України, дослідження процесу європеїзації та його впливу на Україну в цілому й національну систему державного управління та розвитку місцевого самоврядування зокрема, має спорадичний і ситуативний характер, усе ще знаходиться на периферії наукових інтересів вітчизняних науковців. Тому дослідження впливу європеїзації на реформування органів державної влади та місцевого самоврядування є не тільки актуальним, але й практично корисним. Події, які відбуваються на теренах Української держави необхідно аналізувати кожного дня, адже врахування нами всіх зауважень і застережень з боку наших політологів, так і ЄС може слугувати ефективним містком у європеїзації та входження України до ЄС.

Аналізуючи процес європеїзації на посткомуністичному просторі спостерігаємо, що посткомуністичні країни ЦСЄ по-різному реагували на адаптаційний тиск з боку ЄС. І хоча умови, в яких опинялися посткомуністичні країни ЦСЄ на різних етапах політичної трансформації та адаптації відповідних етапів процесу європеїзації були схожими, все ж виявляємо ряд відмінних один від одного варіантів національних відповідей на адаптаційний тиск. Для України, яка впевнено крокує шляхом європейської інтеграції, є дуже корисним досвід посткомуністичних країн ЦСЄ, які вже набули членство в ЄС. Тому політичні системи цільових країн, які еволюціонували після падіння комунізму та вимоги політичної системи ЄС є передумовою нашого подальшого більш детального аналізу адаптаційних моделей та їх варіацій.

Однак перш ніж аналізувати адаптаційний тиск з боку ЄС на посткомуністичні країни ЦСЄ варто відмітити вплив європейської інтеграції на політичні процеси держав-членів, який розпочався ще на зламі 1970–1980-х рр. Саме на цьому так званому першому етапі дослідження основною була гіпотеза про вплив ЄС на політичні системи згідно принципу «зверху–вниз». Другий етап розпочався з 1990-х років, який передбачав зворотній вплив національних політичних тенденцій на європейський політичний процес («знизу–вверх»). І власне сам процес європеїзації розпочався лише на початку 2000-х років і його основним завданням стало з'ясування причин бажання європейських країн адаптуватися до норм ЄС та шляхів/методів, за допомогою яких ця адаптація відбувається [17, с. 45].

Що стосується процесу європеїзації, то спрощений підхід до розуміння цього процесу базується на припущенні, що з 1992 р. з моменту підписання Маастрихтського договору – політика у країнах ЄС та власне політика Європейського Союзу підлягають єдиним закономірностям, тенденціям та мають спільні політичні наслідки. Прибічники другого підходу розглядають процес європеїзації як більш складний феномен. Вивчається процес взаємодії між європейським та національними рівнями політичного процесу. Європеїзація визначається як процес, в рамках якого сфера національної внутрішньої політики стає предметом Європейського творення політики [2, с. 598].

Одним з основних аспектів студій європеїзації є модель так званої «Присутності Європейського Союзу», де норми ЄС у чистому вигляді експортуються у національну політику. Роль альтернативи виконує модель «Пристосування як елементу членства в ЄС», відповідно до якої держави вимушені модифікувати політичний процес під тиском перспектив чи факту членства [6, с. 50].

В рамках вивчення європеїзації було сформовано концепт «багаторівневого управління», заснований на трьох теоретичних підвалинах. По-перше процес прийняття рішень у Європі розглядається як такий, що розподілений між акторами наднаціонального, національного та субнаціонального рівня, які є різними за природою – публічними, неурядовими та приватними. По-друге, процес колективного прийняття рішень державами-членами веде до часткової втрати контролю державних органів влади над політичним процесом. По-третє, політичні арени різних суспільств стають взаємопов'язаними, інтегрованими. Виходячи з вищесказаного, можемо говорити, що концепція «багаторівневого управління» трактує європеїзацію як процес постійних політичних змін.

Новітнім аспектом дослідження європеїзації є так звана «Європеїзація за межами Європи», тобто вплив політичних норм, вироблених в середовищі європейських співтовариств на держави, які не є членами ЄС.

Процес європеїзації можна простежити за допомогою аналізу причин та моделей здійснення децентралізації у країнах ЦСЄ. Саме європейські стандарти публічного управління, з одного боку, та прагнення центральноєвропейських держав набути членства в ЄС, з іншого, значно пришвидшили правове оформлення передачі частини управлінських функцій державою органам влади регіонального рівня та місцевим територіальним громадам [15, с. 143–144].

Специфікою перетворень було те, що якщо країни-члени Європейського Союзу наприкінці ХХ ст. здійснювали перехід від системи місцевого самоврядування до місцевого врядування, то центральноєвропейські кандидати вертикальну систему публічного управління замінювали горизонтальною, тобто здебільшого здійснювали управлінські зміни під тиском зовнішнього середовища [17, с. 46]. Зокрема, Рада Європи застосовувала стратегію політичної обумовленості і була ініціатором концепції субнаціональної – місцевої та регіональної демократії як такої, що відповідає основним європейським цінностям: демократії, правам людини та верховенству права. Для досягнення своїх статутних цілей остання використовувала правові інструменти-договори (конвенції, хартії) та рекомендації.

У сфері місцевої та регіональної демократії основними правовими механізмами є Європейська хартія місцевого самоврядування (схвалена 15 жовтня 1985 р.) [11], Конвенція про участь іноземців у суспільному житті на місцевому рівні [14].

Наприклад, Республіка Польща подала заявку щодо вступу в ЄС у квітні 1994 р., а через рік Рада Міністрів Європейського Союзу прийняла рішення про започаткування процедури переговорів щодо вступу. Підставою для цього стало досягнення Копенгагенських критеріїв: політичних (стабільність функціонування демократичних інститутів, верховенство права, дотримання прав людини та захист меншин), економічних (функціонування ринкової економіки та спроможність витримати конкуренцію і дію ринкових сил у середині Співтовариства) та здатності адаптуватися до вимог членства в ЄС. На саміті у Люксембурзі в грудні 1997 р. зазначалося: «відповідність Копенгагенським політичним критеріям є передумовою початку будь-яких переговорів про вступ» [16, с. 40], однак робився наголос також на тому, що прийняття рішення щодо початку переговорів зовсім не означає їх успішного й одночасного завершення. Результати переговорів та подальший вступ різних держав-аплікантів будуть залежати від ступеня відповідності кожної з них Копенгагенським критеріям.

Варто відмітити, що децентралізація системи публічного управління як така не була зазначена серед вимог, однак стала важливою для забезпечення таких політичних критеріїв як незалежність, прозорість, відповідальність і ефективність публічних інститутів.

Що стосується Копенгагенських критеріїв то, цільовим для аналізу є політичний критерій, тому зупинимось на характеристиці політики адміністративної обумовленості, яку інститути ЄС проводять щодо регіону, в такий спосіб змушуючи запроваджувати *acquis communautaire*, включно з новими стандартами управління. Політику обумовленості вважають комплексом вимог (проведення адміністративної реформи та реформи місцевого самоврядування), які країни-кандидати на вступ в ЄС мають виконати з метою приведення національних адміністративних систем у відповідність до Копенгагенських критеріїв вступу. Виділяють п'ять основних інструментів здійснення політики обумовленості. Одним із них є так зване відкриття воріт, тобто започаткування з країнами регіону переговорів щодо вступу до ЄС. Іншими формами впливу є запровадження механізмів бенчмаркінгу та моніторингу для нагляду за процесом здійснення реформ, імплементація норм європейського права та створення необхідних інститутів. Також слід згадати консультування та «подвоєння», у рамках яких європейські бюрократи передають навички «європеїзації» [16, с. 38].

Виділяють декілька періодів політики обумовленості. Для першого періоду (1989–1993 рр.) було характерне становлення політики обумовленості в ЄС, а її розвиток ґрунтувався на досвіді імплементації європейської політики розвитку. У цей період обумовленість стосувалася переважно питань захисту прав людини, запровадження демократичних принципів та забезпечення демократичної стабільності в цілому. Під час другого періоду (1993–1997 рр.) політика обумовленості була спрямована не лише на питання демократії та прав людини, а й на питання єдиного внутрішнього ринку та його потенційну імплементацію країнами-кандидатами. У

період 1997–2004 рр. адміністративна обумовленість стала більш суворю та комплексною, оскільки Комісія при Європейській Раді почала щорічно оцінювати досягнення державами–кандидатами цілей етапу підготовки до вступу, публікуючи відповідні звіти [16, с. 39].

Варто відмітити, що з 1997 по 2002 рр. Комісія оприлюднювала позитивні висновки щодо виконання вимог політичного критерію вступу країнами ЦСЄ. Зазначалося, що дана країна «демонструє всі риси демократії, якій притаманні стабільні державні інститути, гарантування верховенства права, права людини та повага до прав меншин» [1; 2]. Відзначалося задовільна але стабільна робота всіх трьох гілок влади, що є дуже важливим, оскільки для ЄС стабільність державних інститутів має ключове значення. Однак під питанням залишилася судова система країн–кандидатів. У звітах йшлося про необхідність докладання додаткових зусиль у напрямку підвищення ефективності судової системи, особливо у контексті підготовки до вступу, та зняття обмежень у доступі громадян до правосуддя. Крім того, наголошувалося на незавершеності процесу децентралізації, зокрема в питанні передачі повноважень регіонам та муніципалітетам у Чеській Республіці та фінансової реформи в системі місцевого самоврядування. Залишилися невирішеними питання боротьби з корупцією, зокрема в судовій системі, підвищення ефективності публічної служби (Польща), захисту прав етнічних меншин (Угорщина, Чеська Республіка) та реформи правової системи (Чеська Республіка) тощо [4; 5]. Та все ж загальна оцінка Комісії залишилася позитивною.

У Стратегічному документі Комісії «Назустріч розширенню Європейського Союзу» (2002 р.) зазначалося: «у ряду країн було досягнуто прогресу у розробці та зміцненні механізмів гарантування належного виконання судових рішень, а також у покращенні доступу громадян до правосуддя. У більшості країн зроблені подальші кроки у розв'язанні проблеми нерозглянутих судових справ» [7].

Варто відмітити, що ще до початку переговорів Європейська Комісія у липні 1997 р. вказувала на потребу вдосконалення територіальної організації Польщі та її інституційних структур. І хоча законодавче закріплення у 1998 р. формування повітів у Польщі – як другого рівня місцевого самоврядування – було зумовлене насамперед внутрішніми чинниками, рекомендації Комісії зіграли роль «козирної карти» для прибічників децентралізації. Що стосується Чеської Республіки, то вона у 1997 р. була оцінена ЄС як країна, в якій «відсутні представницькі органи самоврядування між рівнем держави та муніципалітетів». Це стосувалося і Словаччини, що стало додатковою причиною для перенесення початку переговорів на більш пізній період [17, с. 48].

Вищесказане дає нам підстави стверджувати, що прагнення до вступу в ЄС, яке було основним орієнтиром внутрішньополітичного розвитку країн ЦСЄ у 1990–х – на початку 2000–х рр., стало ще й додатковим стимулом для здійснення децентралізації управління, зокрема формування ефективного місцевого самоврядування.

Варто відмітити, що основними провідниками у здійсненні процесу децентралізації в країнах ЦСЄ були представники експертного середовища, сформованого з представників «старої» та «нової» Європи, які розробляли зміст змін до нормативно–правової бази посткомуністичних країн. Наприклад в Польщі, експерти

з академічного середовища відіграли значну роль у проведенні реформ ще на зламі 1980–90–х років, зокрема у сфері децентралізації влади. У деяких країнах, де це не вдалося тоді, експерти сказали своє слово через десятиліття, вже під впливом ЄС. Однак в країнах, де експертна спільнота сприймається як ресурс державою чи політичними силами лише в період виборчих кампаній, багато реформ, зокрема децентралізації, все ще є не завершеними, як, наприклад, в Україні.

Отже, можемо зробити висновок, що важливим чинником здійснення демократичних реформ у регіоні ЦСЄ було міжнародне середовище, зокрема вплив європейських регіональних структур, які використовували стратегію політичної обумовленості, надаючи «вінагороду» взамін на здійсненні досягнення у сфері реформування системи влади та управління.

На початку 2000–х рр. політичний процес стає об'єктом європеїзації, що означало пристосування норм і практики політики до стандартів, вироблених у середовищі Європейського Союзу. Взамін «нові демократії» після вступу до ЄС отримали можливість долучитися до творення нормативних взірців управління. Країни, які не мають чіткої перспективи членства в ЄС, є об'єктом впливу цієї організації. Хід децентралізації в регіоні ЦСЄ демонструє, що політика «батога і пирога», що здійснювалася ЄС, була важливим, а у випадку зі Словаччиною та Чеською Республікою, основним фактором проведення регіоналізації держав та формування субнаціональних рівнів управління.

Отже, можемо зробити наступний висновок: впровадження вищеперахованих принципів у реформуванні регіональної політики позитивно вплинуло на розвиток місцевої демократії. Прикладом цьому є досвід посткомуністичних країн ЦСЄ, які після розпаду комуністичного режиму взяли проєвропейський курс у формування як зовнішньої, так і внутрішньої політики, зокрема адміністративної.

Аналіз реформування регіональної політики постсоціалістичних країн вказує, що обрана модель організації влади та управління на субнаціональних рівнях була компромісом між інтересами внутрішніх політичних акторів та зовнішніми впливами ЄС, зокрема конфігурацією правлячих політичних сил. Зрозуміло – виникла проблема координації управління політико–адміністративною системою, адже в різних державах були розвинені різні процедури реалізації демократії – безпосередньої чи представницької. Однак, запровадження єдиних норм європейської політики, які стосувалися місцевої демократії, таких, як наприклад, реалізація принципів: 1) деконцентрації владних повноважень від національних органів влади до територіальних; 2) деволюції (передача від держави виборним органам місцевої влади частини повноважень і ресурсної бази, що забезпечує автономність у прийнятті рішень); 3) субсидіарності (пріоритет, за інших рівних умов, прав меншої, нижчої за ієрархією рівнів спільноти порівняно з більшою, вищою) все ж мінімізувало конфліктність системи управління. Скажемо більше – позитивно вплинуло на процес формування місцевих органів влади, їх політичну та фінансову спроможність впливати на розвиток та благоустрій свого краю, а місцевим жителям бути залученими та мати реальні важелі впливу на суспільно–політичне життя регіону [17, с. 40].

Розглядаючи перспективи розвитку місцевого й регіонального самоврядування в Об'єднаній Європі, можна відзначити одну загальну тенденцію: у переважній більшості сучасних держав триває дифузія влади, що проявляється в тому числі в створенні, розширенні, зміні функцій і повноважень різних органів публічного врядування. Місцеві органи самоврядування можуть виявитися жертвою цього процесу (коли він здійснюється на користь органів прямого державного управління або незалежних адміністративних структур). У кожному разі дроблення влади, у тому числі інституціональне, усе більшою мірою супроводжується тенденцією до інтеграції різних органів управління в рамках єдиної публічної сфери.

Таким чином, на сьогодні значна частина суверенних повноважень держав переходить до наднаціональних інститутів ЄС. Регіони стають самостійними суб'єктами міжнародних відносин у рамках наддержавних інститутів, що підтверджується і прийняттям Асамблеї регіонів Європи 4 грудня 1996 р., Декларації про регіоналізм у Європі, одним з основних принципів якої є положення, відповідно до якого статус регіону може бути змінений тільки при згоді й участі самого регіону безпосередньо [8].

Незважаючи на протиріччя різних моделей здійснення місцевого самоврядування у всій Європі, очевидна зацікавленість міжнародних організацій з питань місцевого самоврядування в об'єднанні зусиль по виробленню загальних підходів у здійсненні регіональної та місцевої влади, що свідчить про перспективи встановлення загальноєвропейських стандартів в області здійснення місцевого самоврядування.

Щодо вітчизняних реалій євроінтеграції, то, на наш погляд, Україна, як і будь-яка держава, що прагне бути членом Євросоюзу, нині розглядається як сторонній елемент, здатний спровокувати ризики хиткому внутрішньому балансу достатньо переваженої європейської політико-адміністративної системи. ЄС потребує нової стратегії безпеки. З одного боку, Європи стомилася від України, а з другого – ясно одне, це не ті категорії, які реально пояснювали б відносини Євросоюзу та України. На наш погляд, сигналом того, що ЄС має досить сторонню позицію щодо України, є як останні заяви Єврокомісара із зовнішніх зносин та політики сусідства Беніті Ферреро-Вальднер про необхідність активізації інтеграції нашої держави в східному напрямі, так і те, що для української сторони послаблюються політичні умови надання фінансової підтримки за одночасного посилення умов економічних. Така ситуація підтверджує: в політичному плані інтерес до України виникає лише як до потенційного джерела ризиків зовнішнього оточення. І цьому в принципі є логічне пояснення. Ситуація на Сході не може не привертати на себе увагу. Звичайно, для Європейського Союзу Україна поки-що є джерелом ризику. Вирішення питання на Сході, стабільність роботи всіх гілок влади та довершеність процесу децентралізації стане кроком назустріч Європейському Союзу Українській державі.

Однозначно, європейське врядування повинно стати важливим чинником європеїзації державного управління в Україні і слугувати підґрунтям для формулювання, уточнення або перегляду вимог ЄС, які, у свою чергу, спонукатимуть до відповідних реформ. А проведення

реформ – це приведення до життя державного механізму. Без реформ неможливим видається і повноцінне функціонування як державних органів, так і органів місцевого самоврядування. Тільки щоденний аналіз подій, які відбуваються на теренах Української держави, врахування всіх побажань та застережень з боку ЄС може пришвидшити процес європеїзації України з перспективною недалекою членством в ЄС. Ми йдемо не новим шляхом. Всі посткомуністичні країни-члени ЄС вже пройшли цей не легкий шлях. Звичайно, кожна країна мала свої національні особливості вступу в ЄС, однак у нас є їх практика. Саме передвступний досвід країн ЦСЄ є надзвичайно актуальним та корисним для України, адже його вивчення сприятиме реалізації стратегічних завдань адміністративної реформи, яка має на меті створення такої системи державного управління, що забезпечить становлення України як високорозвиненої, правової, цивілізованої європейської держави.

Список використаних джерел

1. Agenda 2000 – Commission Opinion on the Czech Republic's Application for Membership of the European Union, DOC/97/17. – Access mode: www.dpt.gov.tr/.../Cek%20Cumhuriyeti%20Agenda%202000.pdf.
2. Agenda 2000 – Commission Opinion on the Poland's Application for Membership of the European Union, DOC/97/16. – Access mode: www.dpt.gov.tr/DocObjects/.../Polonya%20Agenda%202000.pdf.
3. Borzel T. Towards Convergence in Europe? Institutional Adaptation to Europeanization in Germany and Spain // Journal of Common Market Studies. – 1999. – Vol.37. – No.4. – P.597–616.
4. European Parliament: Resolution on the Regular Report from the Commission on Poland's progress towards accession, A4–0148/99. – Access mode: www.europarl.europa.eu/enlargement/positionep/resolutions/a4014899_en.htm.
5. European Parliament: Resolution on the Regular Report from the Commission on Czech Republic's progress towards accession, A4–0157/99. – Access mode: www.europarl.europa.eu/enlargement/positionep/resolutions/a4015799_en.htm.
6. Lodge M. Varieties of Europeanisation and the National Regulatory State // Public Policy and Administration. – 2002. – Vol.17. – No.2. – P.43–67.
7. Towards the enlarged European Union: Strategy Paper and Report of the European Commission on the progress towards accession by each of the candidate countries. – COM(2002)700 final. – Access mode: www.fifoost.org/EU/strategy_en_2002/index.php.
8. Асамблея Європейських регіонів. Декларація щодо регіоналізму в Європі 1996. – Серед, 4 грудня 1996 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://constituanta.blogspot.ru/2013/03/1996.html>
9. Грицяк І. А. Європейське управління: теоретико-методологічні засади: монографія / І. А. Грицяк. – К.: К.І.С., 2006. – 389 с.
10. Грицяк І. А. Розвиток європейського управління у контексті впливу на державне управління в Україні / І. А. Грицяк [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej2/txts/phil05giaduu.pdf>
11. Європейська хартія місцевого самоврядування (укр./рос), Страсбург, 15 жовтня 1985 року (Хартію ратифіковано Законом №452/97–ВР (452/97–ВР) від 15.07.97). Дата підписання: 6 листопада 1996 р. Офіційний переклад [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_036
12. Європейська хартія місцевого самоврядування // Кравченко В. Конституційні засади місцевого самоврядування в Україні / В. Кравченко, М. Пітчик. – К.: Арарат–Центр, 2001. – С.61–64.
13. Європеїзація публічного адміністрування в Україні в контексті європейської інтеграції: матеріали наук-практ. конф., м. Дніпропетровськ, 17 грудня 2009 р., заг. ред. Л. Л. Прокопенка. – Д.: ДРІДУ НАДУ, 2009. – 224 с.
14. Конвенція про участь іноземців у суспільному житті на місцевому рівні (укр./рос), Страсбург, 5 лютого 1992 р. Офіційний переклад [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_318
15. Лендшел М. О. Між реформою та імітацією: моделі децентралізаційних проєктів у країнах Центральної і Східної

Європи // Інноваційний розвиток суспільства за умов крос-культурних взаємодій: Матеріали міжнародної наукової конференції для студентів, аспірантів, науковців. – У 6 ч. – Суми: РВВ СОІППО, 2008. – Ч.1. – С.142–145.

16. Ленд'єл М. О. Вплив процесів європеїзації на вдосконалення стандартів і практики управління у регіоні Центральної Європи / Мирослава Олександрівна Ленд'єл // Стратегічні пріоритети. – 2012. – №1 (22). – С.37–43.

17. Ленд'єл М. О. Європеїзація політичного процесу в країнах Центральної та Східної Європи як чинник здійснення децентралізаційної реформи / Мирослава Олександрівна Ленд'єл // Наукові записки. – Т.82: Політичні науки. – Київ, 2008. – С.44–49.

18. Процес європеїзації та його особливості в посткомуністичних країнах Центральної та Східної Європи: наук. розробка / авт. кол.: Л. Л. Прокopenko, О. М. Рудік, В. В. Баштанник та ін. – К.: НАДУ, 2010. – 36 с.

19. Пустовіт Т. Процеси децентралізації та розвитку місцевого самоврядування у країнах Центрально-Східної Європи: досвід для України / Т. Пустовіт // Ефективність державного управління. – 2008. – Вип.16/17. – С.480–487.

20. Рудік О. Вплив європеїзації на політичну трансформацію посткомуністичних країн Центральної та Східної Європи / О. Рудік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/Patp/2010_2/10romcse.pdf

References

1. Agenda 2000 – Commission Opinion on the Czech Republic's Application for Membership of the European Union, DOC/97/17. – Access mode: www.dpt.gov.tr/.../Cek%20Cumhuriyeti%20Agenda%202000.pdf.

2. Agenda 2000 – Commission Opinion on the Poland's Application for Membership of the European Union, DOC/97/16. – Access mode: www.dpt.gov.tr/DocObjects/.../Polonya%20Agenda%202000.pdf.

3. Borzel T. Towards Convergence in Europe? Institutional Adaptation to Europeanization in Germany and Spain // Journal of Common Market Studies. – 1999. – Vol.37. – No.4. – P.597–616.

4. European Parliament: Resolution on the Regular Report from the Commission on Poland's progress towards accession, A4–0148/99. – Access mode: www.europarl.europa.eu/enlargement/positionep/resolutions/a4014899_en.htm.

5. European Parliament: Resolution on the Regular Report from the Commission on Czech Republic's progress towards accession, A4–0157/99. – Access mode: www.europarl.europa.eu/enlargement/positionep/resolutions/a4015799_en.htm

6. Lodge M. Varieties of Europeanisation and the National Regulatory State // Public Policy and Administration. – 2002. – Vol.17. – No.2. – P.43–67.

7. Towards the enlarged European Union: Strategy Paper and Report of the European Commission on the progress towards accession by each of the candidate countries. – COM(2002)700 final. – Access mode: www.fifoost.org/EU/strategy_en_2002/index.php

8. Asambleja Jevropejs'kyh regioniv. Deklaracija shhodo regionalizmu v Jevropi 1996. – Sereda, 4 grudnja 1996 r. [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://constituanta.blogspot.ru/2013/03/1996.html>

9. Grycjak I. A. Jevropejs'ke upravlinnja: teoretyko–metodologichni zasady: monografija / I. A. Grycjak. – K.: K.I.S., 2006. – 389 s.

10. Grycjak I. A. Rozvytok jevropejs'kogo upravlinnja u konteksti vplyvu na derzhavne upravlinnja v Ukrai'ni / I. A. Grycjak [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej2/txts/philo/05giadu.pdf>

11. Jevropejs'ka hartija miscevoogo samovrjaduvannja (ukr./ros), Strasburg, 15 zhovtnja 1985 roku (Hartiju ratyfikovano Zakonom №452/97–VR (452/97–VR) vid 15.07.97). Data pidpysannja: 6 lystopada 1996 r. Oficijnyj pereklad [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_036

12. Jevropejs'ka hartija miscevoogo samovrjaduvannja // Kravchenko V. Konstytucijni zasady miscevoogo samovrjaduvannja v Ukrai'ni / V. Kravchenko, M. Pityk. – K.: Ararat–Centr, 2001. – S.61–64.

13. Jevropejs'zacija publicznego administruvannja v Ukrai'ni v konteksti jevropejs'koi' integracii': materialy nauk.–prakt. konf., m. Dnipropetrovs'k, 17 grudnja 2009 r., zag. red. L. L. Prokopenka. – D.: DRIDU NADU, 2009. – 224 s.

14. Konvencija pro uchast' inozemciv u suspil'nomu zhytti na miscevomu rivni (ukr./ros), Strasburg, 5 ljutogo 1992 r. Oficijnyj pereklad [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_318

15. Lend'el M. O. Mizh reformuju ta imitacijeu: modeli decentralizacijnyh proektiv u kraï'nah Central'noi' i Shidnoi' Jevropy // Innovacijnyj rozvytok suspil'stva za umov kros-kul'turnyh vzajemodij: Materialy mizhnarodnoi' naukovoï konferencii' dlja studentiv, aspirantiv, naukoviciv. – U 6 ch. – Sumy: RVV SOIPPO, 2008. – Ch.1. – S.142–145.

16. Lend'el M. O. Vplyv procesiv jevropejs'zacii' na vdoskonalennja standartiv i praktyky upravlinnja u regioni Central'noi' Jevropy / Myroslava Oleksandrivna Lend'el // Strategichni priorityety. – 2012. – №1 (22). – S.37–43.

17. Lend'el M. O. Jevropejs'zacija politychnogo procesu v kraï'nah Central'noi' ta Shidnoi' Jevropy jak chynnyk zdjysnennja decentralizacijnoi' reformy / Myroslava Oleksandrivna Lend'el // Naukovi zapysky. – T.82: Politychni nauky. – Kyï'v, 2008. – S.44–49.

18. Proces jevropejs'zacii' ta jogo osoblyvosti v postkomunistychnyh kraï'nah Central'noi' ta Shidnoi' Jevropy: nauk. rozrobka / avt. kol.: L. L. Prokopenko, O. M. Rudik, V. V. Bashtannyk ta in. – K.: NADU, 2010. – 36 s.

19. Pustovit T. Procesy decentralizacii' ta rozvytku miscevoogo samovrjaduvannja u kraï'nah Central'no–Shidnoi' Jevropy: dosvid dlja Ukrai'ny / T. Pustovit // Efektyvnist' derzhavnogo upravlinnja. – 2008. – Vyp.16/17. – S.480–487.

20. Rudik O. Vplyv jevropejs'zacii' na politychnu transformaciju postkomunistychnyh kraï'n Central'noi' ta Shidnoi' Jevropy / O. Rudik [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/Patp/2010_2/10romcse.pdf

Nahorna M. M., post-graduate student Department of Political Science and State Administration, State Higher Educational Establishment «Uzhhorod National University» (Ukraine, Uzhhorod), mixasjka@mail.ru

The impact of the Europeanization concerning reforms on public system administration and local self-government of the post-socialist countries: lessons for Ukraine

The influence of the process of Europeanization on the system of the public administration and establishing and development of the local government in the CEE post-socialist countries that became the members of the EU is analyzed in the given article. According to the systemic characteristics of the object and subject of the research, there were used the following basic scientific methods: historical, formal-legal and comparative. Based on the mentioned above methods we were able to analyze the pre-admission experience of the CEE post-socialist countries on its way to access the EU. European integration has positively affected the development of the local democracy. The proof of this is the pursuit of the EU accession countries, after the collapse of communism, to take the pro-European course into the formation of both foreign and internal policy, including the administrative one as well. Without exaggeration, such experience is extremely up-to-date and useful for Ukraine as far as its study contributes to the realization of the administrative reform's strategic objects aiming at the formation of such a system of public administration that will provide the establishing of Ukraine as a highly-developed, legal and civilized European country.

Keywords: European Union, Europeanization, European integration, post-communist countries, policy of administrative stipulation.

Нагорная М. М., аспирантка кафедры политологии и государственного управления, ГВУЗ «Ужгородский национальный университет» (Украина, Ужгород), mixasjka@mail.ru

Влияние европеизации на реформирование системы публичного администрирования и местного самоуправления постсоциалистических стран: уроки для Украины

Анализируется влияние процесса европеизации на систему публичного администрирования и становление и развитие местного самоуправления постсоциалистических стран ЦВЕ, которые стали членами ЕС. В соответствии с системными особенностями объекта и предмета исследования основными научными методами, что использовались, были исторический, формально-юридический и сравнительный. На основе названных методов нам удалось проанализировать предшествующий опыт постсоциалистических стран ЦВЕ на пути к вступлению в ЕС. Европейская интеграция положительно повлияла на развитие местной демократии. Доказательством этому является стремление стран-кандидатов ЕС после распада коммунистического режима взять проевропейский курс в формировании как внешней, так и внутренней политики, в том числе административной. Без преувеличений такой опыт является чрезвычайно актуальным и полезным для Украины, ведь его изучение способствует реализации стратегических задач административной реформы, которая имеет целью создание такой системы государственного управления, которая обеспечит становление Украины как высокоразвитого, правового, цивилизованного европейского государства.

Ключевые слова: Европейский Союз, европеизация, европейская интеграция, посткоммунистические страны, политика административной обусловленности.
